

Лютий 2026

Звіт за результатами
опитування (частина 1)

ПОДАТКОВІ ОЧІКУВАННЯ СТУДЕНТІВ

Віталій Письменний
Віталій Рудан

**Письменний В., Рудан В. Звіт за результатами
опитування щодо працевлаштування студентів.
Частина 1: Податкові очікування студентів. Тернопіль:
ГО «Науково-аналітична спілка», 2026. 21 с.**

Звіт присвячений аналізу суперечностей між кар'єрними прагненнями студентів і реальними умовами ринку праці. У ньому розглядається мотивація молоді до виходу з «тіньової» зайнятості, оцінюється рівень їхньої податкової відповідальності та визначаються бар'єри, що заважають офіційному працевлаштуванню.

Звіт призначений для представників державних органів, адміністрацій закладів вищої освіти та HR-фахівців, які займаються питаннями молодіжної політики і регулюванням ринку праці.

ЗМІСТ

Вступ	4
Вибір студентами бажаної форми зайнятості	6
Вибір студентами форми зарплати	8
Ставлення студентів до сплати податків із зарплати	10
Скільки податків готові платити студенти	12
Мотивація студентів сплачувати податки	14
Напрями використання податків	15
Висновки	17
Пропозиції	19

ВСТУП

Проблема формування податкової свідомості студентської молоді є одним з найбільших викликів для сучасної економічної системи. Студентство представляє собою специфічну соціальну групу, яка перебуває у стані транзиту від академічного середовища до повноцінної професійної діяльності. Саме в цей період закладаються фундаментальні етичні орієнтири, які визначатимуть майбутню взаємодію громадянина з державними інституціями. Дослідження стратегій вибору робочого місця та ставлення до податкових зобов'язань дозволяє зрозуміти, наскільки молоде покоління готове до участі у суспільному договорі та які бар'єри стоять на заваді побудові прозорої економіки.

Актуальність звіту зумовлена глибокою трансформацією ринку праці, де традиційні форми зайнятості дедалі частіше поступаються місцем самозайнятості та гіг-економіці. Для студентів, які поєднують навчання з роботою, питання офіційного статусу часто відходить на другий план перед можливістю отримати більший дохід або гнучкий графік. Це створює сприятливе середовище для розширення «тіньового» сектору, де відсутність правових гарантій сприймається як прийнятна ціна за фінансову незалежність. Аналіз мотивацій молоді дозволяє виявити, чи є неофіційна праця свідомим вибором, чи лише вимушеною реакцією на умови ринку.

Оподаткування доходів студентів часто стає предметом дискусій про соціальну справедливість, адже для молодої людини, яка лише починає свій шлях, податковий тиск може здаватися перешкодою для професійного становлення. У звіті досліджується психологічний аспект готовності «ділитися» частиною заробітку з державою та розуміння того, як ці кошти конвертуються у публічні блага. Важливо визначити, чи бачить молодь у сплаті податків інструмент захисту своїх прав у майбутньому, чи сприймає це лише як адміністративний примус, якого варто уникати.

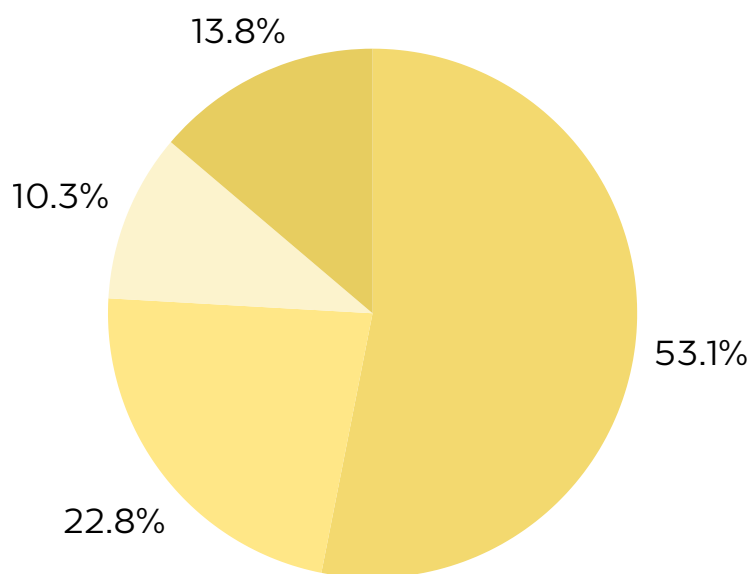
Емпіричну базу дослідження становлять результати онлайн-опитування здобувачів вищої освіти, присвяченого проблематиці поєднання навчання з професійною діяльністю та специфіці вибору між офіційними й неофіційними формами зайнятості. Програма опитування була реалізована за допомогою спеціально розробленої анкети, яка містила комбінацію закритих, напіввідкритих і відкритих запитань для виявлення глибинних рефлексій респондентів. Для мінімізації помилок вимірювання на попередньому етапі було проведено пілотне тестування інструментарію, що дозволило перевірити змістову валідність, однозначність термінології та логічну послідовність блоків запитань.

Методика аналізу даних поєднувала кількісний та якісний підходи. Кількісну обробку результатів виконано **методами описової статистики та порівняльного аналізу** для виявлення відмінностей у поведінкових стратегіях різних груп студентів. Текстові масиви, отримані з відкритих запитань, піддано тематичному **контент-аналізу**. Підсумкова інтерпретація здійснювалася через синтез **індуктивних і дедуктивних умовиводів** у межах системного підходу. Це дозволило не лише зафіксувати поточний стан явища, а й виявити причинно-наслідкові зв'язки, забезпечивши наукову обґрунтованість сформульованих висновків і практичних рекомендацій.

**В ОПИТУВАННІ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ 213
СТУДЕНТІВ З РІЗНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ УКРАЇНИ**

ВИБІР СТУДЕНТАМИ БАЖАНОЇ ФОРМИ ЗАЙНЯТОСТІ

Показник у **53,1% респондентів, які обирають виключно офіційне працевлаштування**, свідчить про домінуючу тенденцію до легалізації трудових відносин серед студентства. Це вказує на те, що більша частина молоді усвідомлює важливість соціальних гарантій, таких як страховий стаж, оплачувані відпустки та лікарняні, а також захист прав працівника у правовому полі. Така позиція відображає високий рівень раціональності, оскільки студенти розглядають роботу не лише як джерело негайного доходу, але і як елемент довгострокової фінансової стабільності.

Яку форму зайнятості ви обрали або оберете у майбутньому?

Досить **вагома частка опитаних (22,8%) орієнтована на власний бізнес або самозайнятість**. Ця цифра демонструє високий рівень адаптивності й амбітності сучасного студента. У контексті оподаткування цей сегмент є найбільш динамічним, оскільки перехід до статусу ФОП або власника компанії вимагає вищого рівня фінансової грамотності та безпосередньої взаємодії з податковою системою. Така тенденція свідчить про формування нового класу платників податків, які готові брати на себе відповідальність за створення робочих місць.

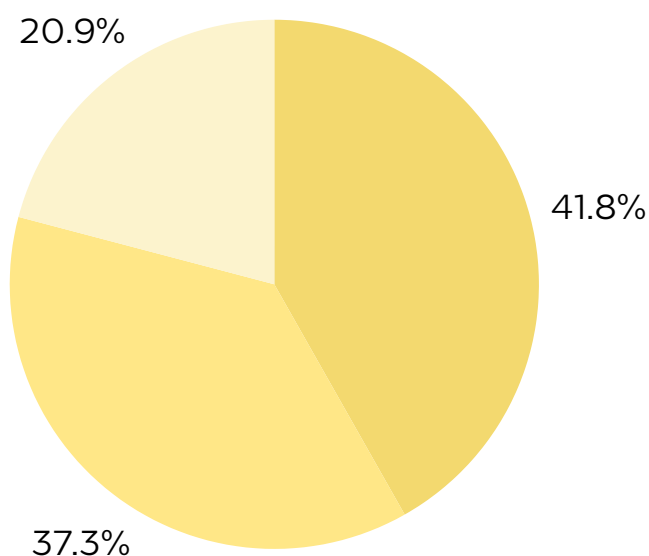
Хоча частка тих, хто **допускає неофіційну зайнятість (10,3%)**, є відносно низькою, вона все ж вказує на існування сегмента молоді, готового працювати в «тіні» заради вищого поточного доходу або через брак привабливих пропозицій на легальному ринку. Це може бути симптомом недовіри до державних інституцій або наслідком низької обізнаності про негативні наслідки неофіційної праці. У масштабах держави цей відсоток представляє потенційні втрати для бюджету. Робота з цією групою вимагає посилення інформаційної політики щодо переваг «білої» зарплати і демонстрації реального зв'язку між сплаченими податками та якістю життя.

Група респондентів, яким було **важко відповісти (13,8%)**, є критично важливою для аналізу, оскільки це молодь, яка ще не сформувала остаточної стратегії поведінки на ринку праці. Така невизначеність може бути зумовлена відсутністю реального досвіду роботи або нерозумінням того, як функціонує податкова система. Цей показник є прямим запитом до освітніх закладів та держави щодо впровадження курсу фінансової грамотності.

**СТУДЕНТИ ПЕРЕВАЖНО ОРІЄНТОВАНІ НА
ЛЕГАЛЬНУ ТА ДОВГОСТРОКОВО
ОРІЄНТОВАНУ ЗАЙНЯТІСТЬ**

ВИБІР СТУДЕНТАМИ ФОРМИ ЗАРПЛАТИ

Лише **41,8%** працюючих студентів отримують повністю **офіційну зарплату**. Цей показник говорить про те, що менше половини молодих фахівців на старті кар'єри інтегровані в систему державного соціального захисту.

Яка форма вашої зарплати?

Показник у **37,3% респондентів, які отримують повністю неофіційний дохід**, є тривожним сигналом для економіки. Це майже кожен третій студент, який працює поза межами правового регулювання. Така висока концентрація повної «тіні» свідчить про те, що значна частина студентського ринку праці знаходиться в нерегульованому секторі (сфера послуг, фріланс без оформлення тощо). Для самих студентів це означає нульовий рівень правової захищеності, оскільки вони не мають гарантій виплати зарплати, безпеки праці чи накопичення страхового стажу. У довгостроковій перспективі це деформує ринок, оскільки створює нечесну конкуренцію між компаніями, що платять податки, і тими, хто використовує дешеву нелегальну працю молоді.

Частково офіційна (комбінована) зарплата, яку отримують 20,9% опитаних, представляє так звану схему «зарплат у конвертах». Це небезпечна форма з точки зору культури оподаткування, оскільки вона створює ілюзію легальності

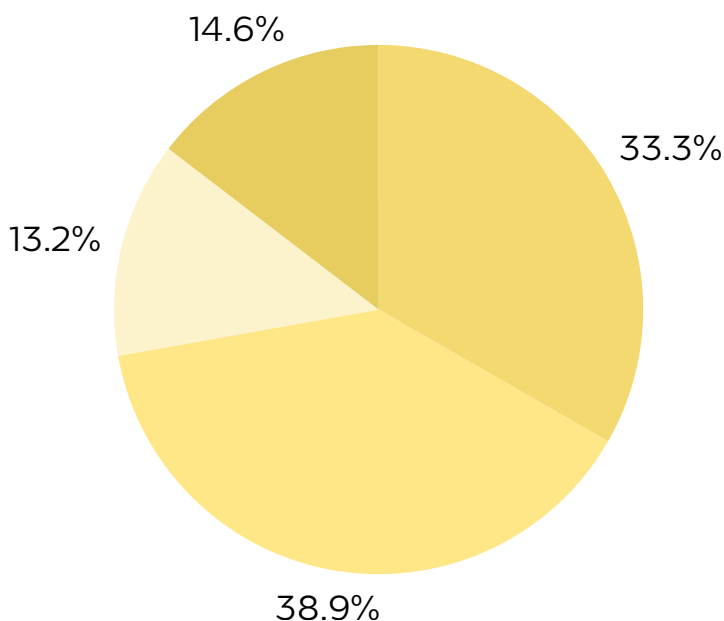
(«мінімалка» на картку, решта – готівкою). Така модель дозволяє роботодавцям мінімізувати податкові витрати, водночас формально дотримуючись закону. Для молоді це стає школою «подвійних стандартів», де держава сприймається як об'єкт для маніпуляцій, а не як партнер.

Загальна картина, де сума неофіційних і частково офіційних доходів становить абсолютну більшість (58,2%), демонструє критичну необхідність реформування підходів до залучення молоді в легальну економіку. Низька офіційна статистика доходів студентства призводить до недоотримання ПДФО та військового збору, що особливо відчутно в умовах дефіциту бюджету. Дані вказують на те, що однієї лише просвітницької роботи недостатньо. Потрібні стимули для роботодавців, які працевлаштовують студентів офіційно (наприклад, податкові пільги або субсидії на «студентське» робоче місце). Без системних змін ця група ризикує стати «втраченим поколінням» для податкової системи, звикаючи до ігнорування своїх обов'язків перед суспільством.

**ПЕРЕВАЖАННЯ НЕОФІЦІЙНИХ ТА
КОМБІНОВАНИХ ФОРМ ДОХОДУ ВКАЗУЄ НА
ДИСБАЛАНС МІЖ ОЧІКУВАННЯМ ЛЕГАЛЬНОЇ
РОБОТИ ТА ПРАКТИКОЮ РИНКУ**

СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО СПЛАТИ ПОДАТКІВ ІЗ ЗАРПЛАТИ

Ставлення студентів до оподаткування власних доходів виявляє чіткий запит на перегляд існуючих норм. Сумарно 52,1% опитаних вважають, що **податки для студентів мають бути або мінімізовані/скасовані (38,9%)**, або **сплачуватися на пільгових умовах (13,2%)**. Така позиція не обов'язково є ознакою правового нігілізму; скоріше, це відображення економічної вразливості групи, для якої кожна гривня податку є важливою. Молодь схильна розглядати свої низькі доходи як інвестицію в навчання, тому вважає додаткове податкове навантаження несправедливим бар'єром на шляху до професійного становлення.

**Як ви ставитеся до
сплати податків із
зарплати?**

Попри складні фінансові умови, **третина респондентів (33,3%) виявляє непохитну громадянську позицію, вважаючи, що податки потрібно сплачувати завжди**. Цікаво, що цей відсоток майже корелює з часткою тих, хто має повністю офіційну роботу, що вказує на прямий зв'язок між легальним статусом зайнятості та усвідомленням громадянського обов'язку. Проте, цей показник все ще поступається частці тих, хто хоче пільг,

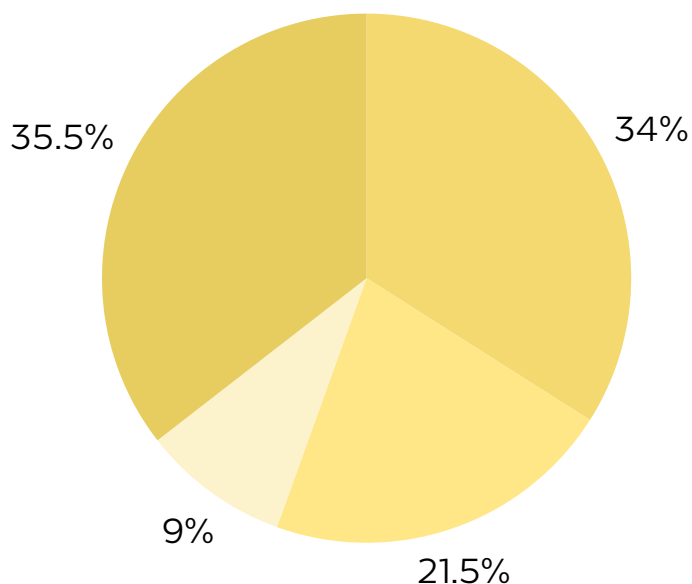
що вказує на хиткість балансу між патріотичним обов'язком й особистим економічним виживанням.

Досить **високий рівень невизначеності як у питанні ставлення до податків (14,6%), так і у формах працевлаштування** свідчить про низьку обізнаність студентів у питаннях бюджетної системи. Молодь часто не бачить прямого зв'язку між своїми відрахуваннями та якістю державних послуг (освіти, інфраструктури, безпеки тощо). Це створює критичну потребу в активній комунікації, зокрема держава має пояснювати, куди йдуть кошти. Без чіткої аргументації «навіщо платити», група тих, хто вагається, легко перейде в категорію прихильників повної «тінізації».

**ЛИШЕ ЧАСТИНА СТУДЕНТІВ ДОТРИМУЄТЬСЯ
ОБОВ'ЯЗКУ СПЛАЧУВАТИ ПОВНІСТЮ, А
БАГАТО ХТО ВАГАЄТЬСЯ ЧЕРЕЗ НИЗЬКУ
ОБІЗНАНІСТЬ**

СКІЛЬКИ ПОДАТКІВ ГОТОВІ ПЛАТИТИ СТУДЕНТИ

Для більшості студентів перші кроки в кар'єрі супроводжуються порушенням трудового та податкового законодавства. Така ситуація деформує правосвідомість молоді, оскільки замість сприйняття податків як соціального контракту, вони звикають до моделі «виживання», де приховування доходів стає нормою для отримання вищої суми «на руки».

Яку суму в грошовому еквіваленті ви готові сплачувати як податки, за умови офіційного працевлаштування?

Дані про готовність сплачувати конкретні суми податків демонструють реальну «ціну» легальності для студента. Більшість тих, хто визначився, готові віддавати державі символічні суми: **до 1000 грн (34,0%)** або **до 2000 грн (21,5%)**. Лише **9,0% готові платити понад 2000 грн**, що корелює з невеликим відсотком високооплачуваних спеціалістів серед молоді. Це підкреслює, що податкова лояльність студентів має жорсткі фінансові межі. Коли сума податку починає суттєво впливати на базове споживання (їжа, житло, навчання тощо), готовність працювати офіційно різко знижується на користь «тіньового» сектора.

Найбільш показовим є високий відсоток респондентів, які **не готові або не можуть відповісти на питання про суму**

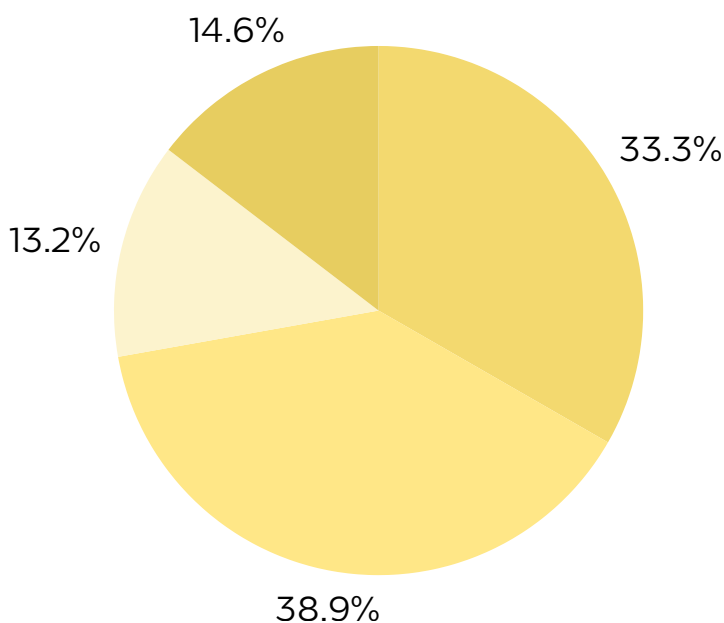
податку – 35,5%. Це, разом із 14,6% тих, хто вагається щодо загального ставлення до податків, говорить про глибокий інформаційний вакуум. Молодь часто не розуміє алгоритму нарахування податків та не бачить прямого зв'язку між відрахуваннями та публічними благами. Ця група є «сірою зоною». За відсутності змін у податковій політиці, ці люди з великою ймовірністю оберуть неофіційну зайнятість у майбутньому просто через страх незрозумілих або великих фінансових зобов'язань перед державою.

Розрахунок сплати податків з мінімальної зарплати 8 647 грн	Розрахунок сплати податків зі середньої зарплати 30 926 грн
ПДФО (18%): $8\,647 \times 0,18 = 1\,556,46$ грн	ПДФО (18%): $30\,926 \times 0,18 = 5\,566,68$ грн
Військовий збір (5%): $8\,647 \times 0,05 = 432,35$ грн	Військовий збір (5%): $30\,926 \times 0,05 = 1\,546,30$ грн
Загальна сума утримань: $1\,556,46 + 432,35 = 1\,988,81$ грн	Загальна сума утримань: $5\,566,68 + 1\,546,30 = 7\,112,98$ грн
Зарплата «на руки»: $8\,647 - 1\,988,81 = 6\,658,19$ грн	Зарплата «на руки»: $30\,926 - 7\,112,98 = 23\,813,02$ грн

**СТУДЕНТИ ГОТОВІ СПЛАЧУВАТИ
ПЕРЕВАЖНО НЕВЕЛИКІ СУМИ ПОДАТКІВ –
ДО 2000 ГРН**

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ СПЛАЧУВАТИ ПОДАТКИ

Студенти чітко артикулюють потребу в особливому підході до оподаткування їхніх доходів. Лише **33,3% опитаних погоджуються з принципом «потрібно завжди сплачувати»**, тоді як **значна частина (38,9%) виступає за повне скасування або мінімізацію податків для своєї соціальної групи**. Також **13,2% респондентів підтримують ідею пільгових умов**. Це вказує на те, що студенти сприймають себе як економічно вразливу категорію, для якої стандартна ставка оподаткування є занадто обтяжливою. Таке ставлення формує запит на державні реформи, що могли б стимулювати офіційне працевлаштування через знижені ставки податків для молоді.

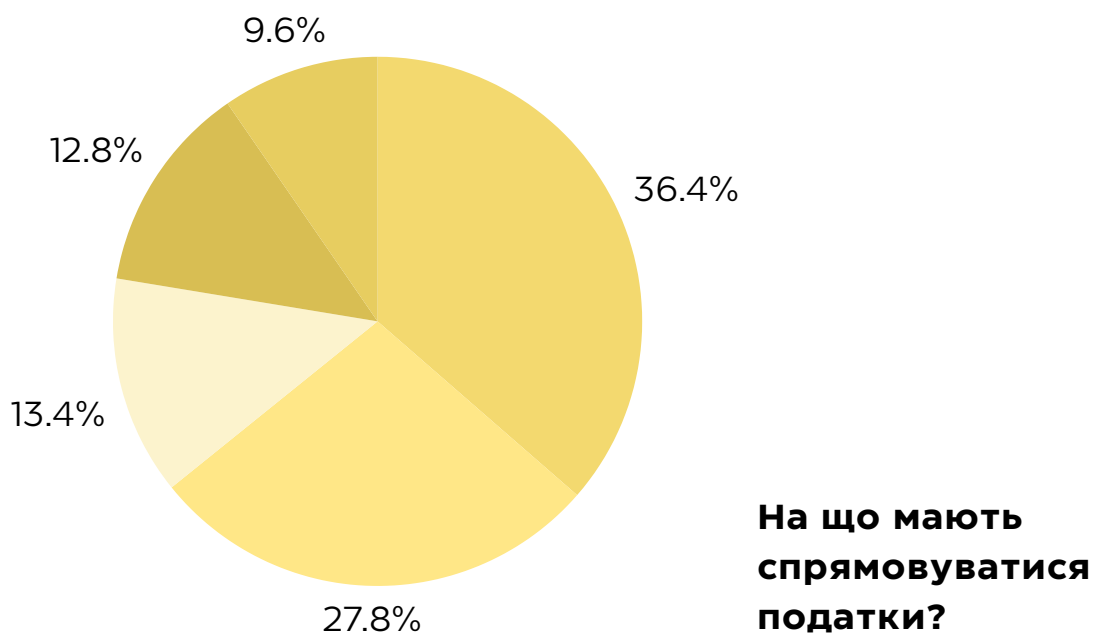
Чи відчули б ви більшу мотивацію працювати офіційно, якби податкове навантаження для студентів було нижчим?

Найбільш показовим є високий **відсоток респондентів (14,6%), які вагаються щодо загального ставлення до податків**, свідчить про глибокий інформаційний вакуум. Молодь часто не бачить зв'язку між відрахуваннями і суспільними благами.

ЗМЕНШЕННЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ МОГЛО Б ПІДВИЩИТИ ЇХНЮ МОТИВАЦІЮ ПРАЦЮВАТИ ОФІЦІЙНО

НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ПОДАТКІВ

Розподіл відповідей чітко фіксує **домінування освіти як пріоритетного напрямку використання податків, які сплачують студенти. Частка 36,4%** – це раціональне очікування повернення сплачених коштів. Студенти мислять податки як умовний контракт: якщо держава стягує частину доходу вже на етапі входу на ринок праці, то натомість має забезпечити якісні освітні послуги.

Друге місце посідають видатки на оборону – 27,8%. Цей показник складно інтерпретувати поза контекстом російсько-української війни. Для студентів оборона перестає бути абстрактною статтею бюджету й набуває екзистенційного виміру (податки розглядаються як безпосередній внесок у фізичне виживання держави й особисту безпеку). Цікаво, що така висока підтримка оборонних видатків співіснує з орієнтацією на освіту, а не витісняє її. Це говорить про складнішу логіку пріоритетів, у якій короткостроковий імператив безпеки не скасовує довгострокових інвестицій у розвиток.

Блок **соціального захисту (13,4%)** й **охорони здоров'я (12,8%)** формує умовну «третю лінію» податкових очікувань. Відносно нижчі частки не означають знецінення цих сфер, радше – віддаленість їх сприйняття від повсякденного досвіду більшості студентів. Молодь рідше взаємодіє з системами соціальної підтримки й медицини, тому ці напрями не стають інтуїтивними пріоритетами. Водночас сумарно вони акумулюють понад чверть відповідей, що сигналізує про розуміння вразливості суспільства та необхідності базових гарантій, навіть якщо власна потреба в них ще не є гострою.

Категорія «інше» (9,6 %) заслуговує окремої уваги, бо саме в ній зазвичай приховані альтернативні уявлення про податкову справедливість (інфраструктура, підтримка молодіжного підприємництва, житлові програми, місцевий розвиток тощо). Це своєрідний індикатор фрагментованих очікувань, які не вкладаються у класичну бюджетну класифікацію.

У сукупності результати показують, що студенти не сприймають податки як абстрактний обов'язок: для них важливий напрям руху коштів, їхня видима суспільна корисність і зв'язок між особистим внеском та колективним результатом. Саме цей зв'язок і визначає рівень податкової лояльності молоді.

**СТУДЕНТИ ВВАЖАЮТЬ ПРІОРИТЕТНИМ
СПРЯМУВАННЯ ПОДАТКІВ НА ОСВІТУ ТА
ОБОРОНУ**

ВИСНОВКИ

Аналіз свідчить про **глибокий структурний розрив між ціннісними орієнтирами молоді та реальними практиками на ринку праці**. Хоча більше як половина респондентів декларативно обирають виключно офіційне працевлаштування, фактичні дані демонструють, що лише меншість працюючих студентів отримує повністю легальну зарплату. Цей дисонанс вказує на те, що студентство, попри розуміння переваг «білої» зайнятості (стаж, відпустки, правовий захист тощо), виявляється заручником «тіньових» традицій ринку, де понад половина доходів виплачується неофіційно або за комбінованими схемами. Така ситуація закладає **ризики формування системної звички до нелегальних фінансових відносин вже на старті професійного шляху**.

Податкова культура студентів характеризується як «прагматичний нігілізм», де **ставлення до оподаткування прямо залежить від рівня особистого доходу**. Лише третина опитаних має стійке переконання у необхідності сплати податків за будь-яких умов, тоді як домінуюча частина виступає за радикальне зниження або скасування податкового навантаження для студентів. Це відображає сприйняття податків не як інвестиції в суспільні блага, а як вилучення критично важливого ресурсу в умовах низької платоспроможності. **Молодь схильна розглядати себе як окрему економічну категорію, що потребує специфічного «імунітету» від загальних податкових правил**.

Фінансова готовність до участі в бюджетному процесі має чітко виражений психологічний поріг, який зазвичай не перевищує мінімальних значень. **Найбільша група респондентів готова віддавати на користь держави суми до 1000 гривень**, при цьому зі збільшенням потенційного платежу рівень лояльності стрімко падає. Надзвичайно високий відсоток тих, хто взагалі не готовий назвати конкретну суму або вагається, свідчить про серйозний інформаційний вакуум та відсутність розуміння

механізмів оподаткування. Студенти часто не усвідомлюють, як ці відрахування конвертуються у якість їхнього навчання, безпеку чи інфраструктуру.

Державна політика у сфері праці та податків наразі

сприймається молоддю як дестимулююча. Абсолютна більшість опитаних прямо підтверджує, що зниження податкового навантаження стало б вирішальним фактором для виходу з «тіні». Це говорить про те, що нелегальна зайнятість для студентів є не стільки принциповою позицією, скільки вимушеним засобом економічної оптимізації. У відповідях щодо покращення умов праці студенти масово запитують про гнучкі графіки, податкові пільги для роботодавців та дуальну освіту, що вказує на готовність до легалізації лише за умови створення спеціальних, адаптованих до їхнього статусу, правил гри.

Перспективним вектором є високий рівень

підприємницького потенціалу молоді, де кожен п'ятий респондент орієнтований на самозайнятість або власний бізнес. Це та категорія, яка в майбутньому може стати основою легального сектору, проте зараз вона перебуває у зоні ризику через брак довіри до держави. Відтак без системної реформи, яка включатиме податкові преференції для «студентського» робочого місця та масштабну програму фінансової освіти, значна частина студентства залишиться в «сірій зоні» економіки, сприймаючи державу не як партнера, а як фіскальний бар'єр.

**СТУДЕНТИ ПРАГНУТЬ ОФІЦІЙНОЇ
ЗАЙНЯТОСТІ, АЛЕ ЕКОНОМІЧНА
ВРАЗЛИВІСТЬ, А ТАКОЖ ВИСОКІ ПОДАТКИ
СТИМУЛЮЮТЬ «ТІНЬОВІ» ПРАКТИКИ**

ПРОПОЗИЦІЇ

Враховуючи, що лише меншість студентів отримує повністю офіційну зарплату, а значна частина орієнтована на неофіційну зайнятість, першочерговим кроком має стати розробка спеціального податкового режиму. Пропонується **впровадити програму «Перший крок», яка передбачає звільнення від сплати ПДФО для працюючих студентів віком до 23 років**, чий дохід не перевищує встановленого ліміту. Це дозволить зробити офіційну роботу фінансово вигіднішою за неофіційну, нівелюючи основний аргумент на користь «зарплат у конвертах».

Для подолання проблеми масової неофіційної зайнятості необхідно стимулювати роботодавців через механізми державного субсидування. Пропонується **звільняти від сплати ЄСВ за працевлаштованих студентів, якщо робота відповідає профілю їхнього навчання**. Це безпосередньо відповідає запитам студентів на «гнучкі графіки» та «кращі умови», оскільки легалізація стане вигідною обом сторонам. Міністерство освіти і науки разом із Міністерством економіки мають розширити практику дуальних програм, де робота офіційно зараховується як частина навчального процесу, що підтверджується запитами респондентів на «поєднання навчання та праці».

Враховуючи, що кожен п'ятий студент прагне займатися власним бізнесом, держава має максимально спростити вхід у підприємництво. Пропонується **створити спеціальний статус «Студент-підприємець» у застосунку «Дія» з автоматичним звітуванням та мінімальними ставками єдиного податку**. Це дозволить молодим людям, які вагаються або допускають неофіційну діяльність, легалізуватися без страху перед бюрократією.

На основі питання про переваги офіційної зайнятості, де студенти виділяють «стаж» та «захищеність», необхідно **розгорнути масштабну інформаційну кампанію**. Вона має

фокусуватися не на штрафах, а на сервісних перевагах легального статусу (доступ до дешевих молодіжних кредитів, право на медичне страхування та захист від недобросовісних роботодавців). Оскільки більшість студентів вважає, що податки мають бути меншими для кращої мотивації, держава має комунікувати кожен крок у напрямку пільг як акт підтримки молоді. Це дозволить змінити ставлення до податкової системи з ворожого на партнерське.

**ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ ОФІЦІЙНОЇ
ЗАЙНЯТОСТІ СТУДЕНТІВ СЛІД ПОЄДНУВАТИ
ПОДАТКОВІ ПІЛЬГИ І ДУАЛЬНІ ПРОГРАМИ
НАВЧАННЯ**

**МИСЛИМО
КРИТИЧНО.
ДІЄМО
ЕФЕКТИВНО.**

**Громадська організація
«Науково-аналітична спілка»**

+38 098 99 72 111

goscanun@gmail.com

www.ngosau.com